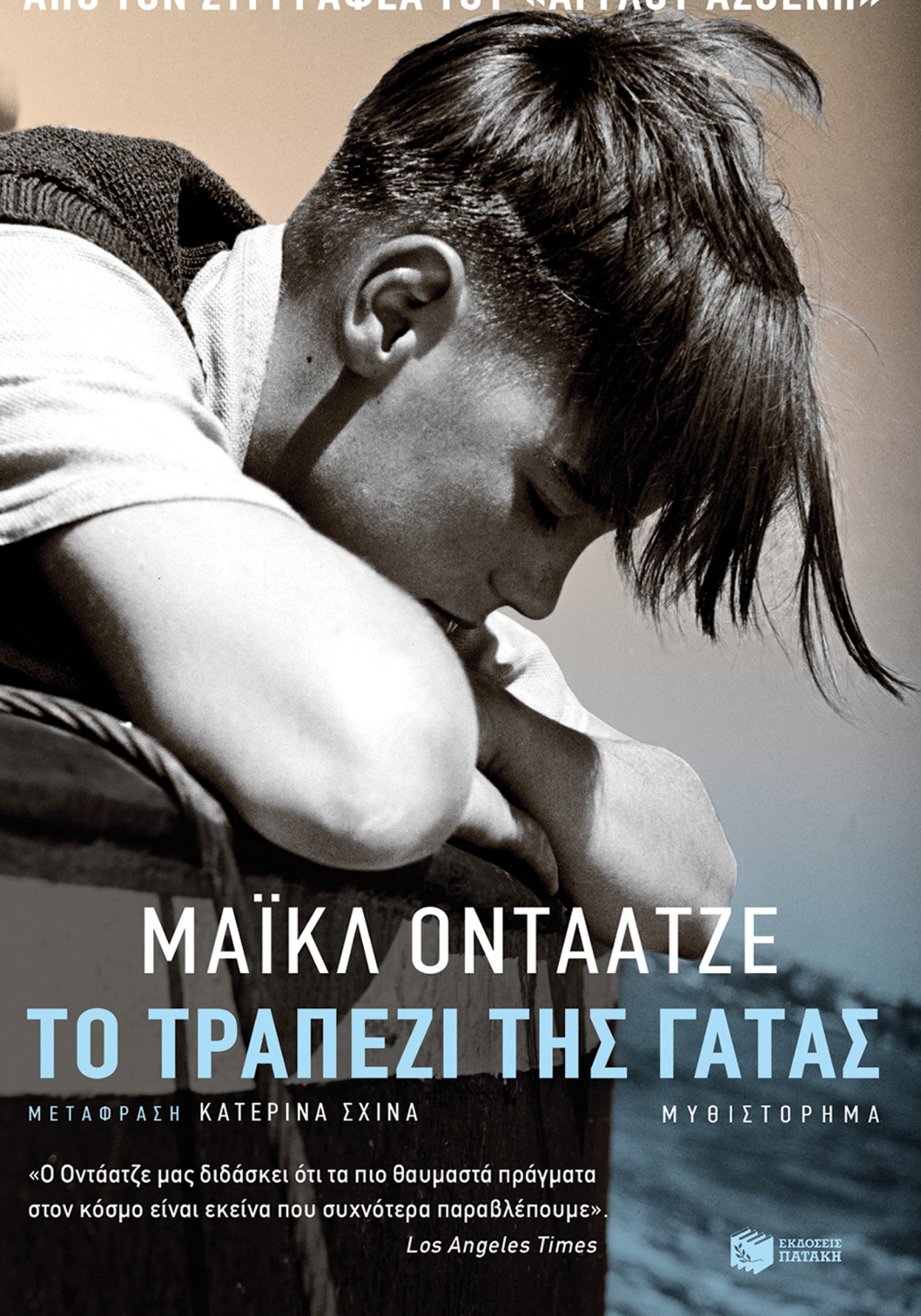

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ «ΑΓΓΛΟΥ ΑΣΘΕΝΗ»

ΜΑΪΚΛ ΟΝΤΑΑΤΖΕ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΤΗΣ ΓΑΤΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

«Ο Οντάατζε μας διδάσκει ότι τα πιο θαυμαστά πράγματα
στον κόσμο είναι εκείνα που συχνότερα παραβλέπουμε».

Los Angeles Times

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΤΗΣ ΓΑΤΑΣ

ΜΑΪΚΛ ΟΝΤΑΑΤΖΕ

το τραπέζι
της γάτας

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατερίνα Σχινά

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 375

Μάικλ Οντάατζε, *Το τραπέζι της γάτας*

Michael Ondaatje, *The Cat's Table*

Μετάφραση – Σημειώσεις: Κατερίνα Σχινά

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις: Μάγδα Τικοπούλου

Σελιδοποίηση: Σπυριδούλα Βονίτση

Φιλμ, μοντάζ: Αναγραφή

Copyright© Michael Ondaatje, 2011

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2015

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Vintage, 2012

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Μάιος 2017

KET A220 ΚΕΠ 208/17

ISBN 978-960-16-6922-9

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΙΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Για τον Κουέντιν, τον Γκρίφφιν, την Κρίστιν και την Έστα
Για τον Άντονυ και για την Κονστάνς*

Να λοιπόν πώς τη βλέπω την Ανατολή... Τη βλέπω πάντα από μια μικρή βάρκα (...) Φως κανένα, τίποτα δε σάλευε, δεν ακουγόταν τίποτα (...) Κουβεντιάσαμε ψιθυριστά, σαν να φοβόμασταν μην ξυπνήσουμε τη στεριά (...) Είναι όλη μέσα σ' εκείνη τη στιγμή, όταν άνοιξα τα μάτια μου και την είδα για πρώτη φορά. Τη συνάντησα μετά από σκληρό αγώνα με τη θάλασσα –και ήμουν νέος– και την είδα να με κοιτάζει.

ΤΖΟΖΕΦ ΚΟΝΠΑΝΤ, *Τα νιάτα*
(μτφ. Άρης Μπερλής)

Σημείωμα του Συγγραφέα

Μολονότι το μυθιστόρημα χρησιμοποιεί μερικές φορές τους χρωματισμούς και τη σκηνογραφία της αυτοβιογραφίας και του χρονικού, *Το τραπέζι της γάτας* είναι μυθοπλασία – από τον πλοίαρχο και το πλήρωμα ως τους επιβάτες του πλοίου και τον αφηγητή τον ίδιο. Και παρότι υπήρξε κάποτε ένα πλοίο που το έλεγαν *Ορονσέυ* (για την ακρίβεια υπήρχαν κάμποσα *Ορονσέυ*), το πλοίο στο μυθιστόρημα είναι απολύτως φανταστικό.

ΔΕ ΜΙΛΟΥΣΕ. Από το παράθυρο του αυτοκινήτου κοιτάζε έξω – αυτό ήταν όλο. Στην μπροστινή θέση, δύο μεγάλοι συζητούσαν χαμηλόφωνα, μέσα απ' τα δόντια τους. Θα μπορούσε να αφουγκραστεί, αν ήθελε, δεν ήθελε όμως. Για λίγο, στο κομμάτι του δρόμου που κατά καιρούς κατακλυζόταν από τα νερά του ποταμού, άκουγε τις ρόδες να πιτσιλάνε. Μπήκαν στο κάστρο και το αυτοκίνητο γλίστρησε σιωπηλά μπροστά από το κτίριο του ταχυδρομείου και τον πύργο με το ρολόι. Αυτή την ώρα της νύχτας η κυκλοφορία στο Κολόμπο ήταν αραιή. Προχώρησαν στην οδό Αποκατάστασης, πέρασαν την εκκλησία του Αγίου Αντωνίου και ύστερα πρόφτασε να δει τον τελευταίο από τους πάγκους της αγοράς – φωτισμένο, όπως κι όλοι οι άλλοι, από έναν γυμνό γλόμπο. Ύστερα πέρασαν στον αχανή ανοιχτό χώρο του λιμανιού· ένα μονάχα κορδόνι από φώτα έζωνε τον μόλο. Βγήκε και στάθηκε πλάι στο ζεστό ακόμη αυτοκίνητο.

Άκουγε τα αδέσποτα σκυλιά που περιφέρονταν στις αποβάθρες να γαβγίζουν στο σκοτάδι. Σχεδόν τα πάντα

γύρω του ήταν αόρατα, εκτός από όσα μισοφαίνονταν κάτω απ' τις ωχροκίτρινες ακτίνες των φαναριών – χαμάληδες που τραβούσαν καρότσια με αποσκευές, οικογένειες κατά ομάδες. Όλοι είχαν αρχίσει να κατευθύνονται προς το πλοίο.

Έντεκα ετών ήταν εκείνη τη νύχτα που ολότελα άγουρος κι ανυποψίαστος από τον κόσμο σκαρφάλωσε στο πρώτο και μοναδικό πλοίο της ζωής του. Ήταν λες και μια πόλη είχε προστεθεί στην ακτή, πιο λαμπρά φωταγωγημένη από οποιαδήποτε πόλη ή χωριό. Ανέβηκε τη σκάλα, με το βλέμμα στυλωμένο στα πόδια του – τίποτα δεν υπήρχε μπροστά του– και συνέχισε να προχωρά, ώσπου ήρθε αντιμέτωπος με το σκοτεινό λιμάνι και τη θάλασσα. Πιο πέρα, διέκρινε τα περιγράμματα άλλων πλοίων, που είχαν αρχίσει ν' ανάβουν τα φώτα τους. Στάθηκε εκεί ολομόναχος και οσφραινόταν λαίμαργα τον αέρα, κι ύστερα πέρασε μέσα απ' τον θόρυβο και τα πλήθη στην πλευρά που αντίκριζε τη στεριά. Μια κίτρινη λάμψη πάνω από την πόλη. Ήδη ένωθε πως τον χώριζε ένας τοίχος απ' όσα συνέβαιναν εκεί. Οι καμαρότοι είχαν αρχίσει να μοιράζουν τρόφιμα και αναψυκτικά. Έφαγε μερικά σάντουιτς και μετά ξεκίνησε για την καμπίνα του, γδύθηκε και γλίστρησε στη στενή κουκέτα. Δεν είχε ποτέ του κοιμηθεί κάτω από κουβέρτα, εκτός από μια φορά στο Νουγουάρα Ελίγια. Έμεινε ξύπνιος, σε πλήρη εγρήγορση. Η καμπίνα βρισκόταν κάτω από την επιφάνεια των κυμάτων, δεν είχε φινιστρίνι. Βρήκε έναν διακόπτη πλάι στο κρεβάτι κι όταν τον πίεσε, το κεφάλι και το μαξιλάρι του διαγράφηκαν ξαφνικά κάτω από έναν κώνο φωτός.

Δεν ξαναγύρισε στο κατάστρωμα για να ρίξει μια τελευταία ματιά ή για να κουνήσει το μαντίλι στους συγγενείς του, που τον είχαν φέρει στο λιμάνι. Στ' αυτιά του έφταναν τραγούδια και φανταζόταν τον αργό κι ύστερα ολοένα και πιο ανυπόμονο αποχωρισμό των οικογενειών να εκτυλίσσεται μέσα στη συναρπαστική νυχτερινή ατμόσφαιρα. Ακόμη και τώρα δεν ξέρω γιατί εκείνος ο εντεκάχρονος θέλησε να μείνει μόνος. Είχε ήδη φύγει αυτός, όποιος κι αν ήταν, που τον είχε φέρει στο Ορονσέυ; Στις ταινίες οι άνθρωποι ξεκορμίζουν ο ένας από τον άλλον κλαίγοντας, το πλοίο ξεκολλάει από τη στεριά κι εκείνος που φεύγει μένει προσηλωμένος στα πρόσωπα, που σιγά σιγά σβήνουν, ώπου χάνονται ολότελα και πια δεν μπορεί να τα ξεχωρίσει.

Προσπαθώ να φανταστώ ποιο ήταν το αγόρι στο πλοίο. Ίσως να μην υπήρχε καν η αίσθηση του εαυτού στη νευρική ακινησία τούτης της πράσινης ακρίδας, αυτού του μικρούλη γρύλου πάνω στη στενή κουκέτα. Ήταν θαρρείς και διακινήθηκε τυχαία και εκτοξεύτηκε λαθραία, δίχως ο ίδιος να το γνωρίζει, στο μέλλον.

Εύπνησε ακούγοντας επιβάτες να τρέχουν στον διάδρομο. Έτσι, ξαναφόρεσε τα ρούχα του και βγήκε από την καμπίνα. Κάτι συνέβαινε. Μεθυσμένα ξεφωνητά έσπαγαν την ησυχία της νύχτας, αξιωματικοί κραύγαζαν. Στη μέση του δεύτερου καταστρώματος, ναύτες επιχειρούσαν να ακινητοποιήσουν τον πλοηγό λιμένος. Αφού είχε οδηγήσει σχολαστικά το πλοίο έξω από το λιμάνι (ήταν πολλές οι εναλλακτικές ρότες που έπρεπε να αποφύγει, γιατί υπήρχαν μισοβυθισμένα ναυάγια κι

ένας παλιός, γκρεμισμένος πια, κυματοθραύστης), το έριξε στο ποτό, για να γιορτάσει το επίτευγμά του. Τώρα, ήταν ολοφάνερο πως, απλούστατα, δεν ήθελε να φύγει. Όχι ακόμη. Μια δυο ωρίτσες ακόμη στο πλοίο. Όμως το Ορονσέυ έπρεπε οπωσδήποτε να αποπλεύσει μόλις σήμαιναν μεσάνυχτα, και το ρυμουλκό του πλοηγού τον περίμενε με αναμμένη τη μηχανή. Το πλήρωμα πάλευε να τον κατεβάσει διά της βίας από την ανεμόσκαλα, επειδή όμως υπήρχε κίνδυνος να πέσει και να σκοτωθεί, τον στρίμωξαν σαν ψάρι σε μια τεράστια απόχη και τον μαϊνάρισαν με ασφάλεια στο σκάφος του. Το επεισόδιο δε φάνηκε να προκαλεί αμηχανία ή ντροπή στον πλοηγό, σε αντίθεση με τους αξιωματικούς των Ακτοπλοϊκών Γραμμών Ανατολικής Ασίας που βρίσκονταν στη γέφυρα, έξαλλοι μέσα στις κολλαριστές, λευκές στολές τους. Οι επιβάτες ζητωκραύγασαν καθώς το ρυμουλκό απομακρυνόταν. Ύστερα, ακούστηκε το ρολόι του λιμανιού να χτυπάει δύο και το αδύναμο τραγούδι του πλοηγού, καθώς το ρυμουλκό εξαφανιζόταν μέσα στη νύχτα.

Απόπλους

ΤΙ ΥΠΗΡΞΕ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ πριν από τούτο το πλοίο; Ένα σκαφτό μονόξυλο σε κάποιο ταξιδάκι στο ποτάμι; Μια λάντζα στο λιμάνι του Τρινκομαλί¹; Πάντα υπήρχαν ψαρόβαρκες στον ορίζοντα, όμως δεν είχα ποτέ μου φανταστεί το μεγαλείο αυτού του κάστρου που ετοιμαζόταν να διασχίσει ωκεανούς. Τα μεγαλύτερα ταξίδια μου ως τότε ήταν με το αυτοκίνητο στο Νουγούαρα Ελίγια και στο Χόρτον Πλέινς ή με το τρένο στην Τζάφφνα²: Είχαμε επιβιβαστεί στις επτά το πρωί και φτάσαμε αργά το απόγευμα. Ήταν ένα ταξίδι που συνοδευόταν από σάντουιτς με αυγά, μερικά θαλαγκούλι³, μια τράπουλα και μια μικρή περιπέτεια από τη σειρά Boy's Own⁴.

---

1. Παραθαλάσσια πόλη της ανατολικής Σρι Λάνκα, με χιλιόχρονη ιστορία και πολλά αξιοθέατα.

2. Η πρωτεύουσα της βόρειας επαρχίας της Σρι Λάνκα, διοικητικό και οικονομικό κέντρο, διάσημη για τους υπέρλαμπρους βουδιστικούς ναούς της.

3. Δημοφιλή ζαχαρωτά της Σρι Λάνκα.

4. *Boys' Own* ή *Boy's Own* ή *Boys Own* είναι ο τίτλος μιας σειράς από περιοδικά, ολιγοσέλιδα αφηγήματα, φυλλάδια και εφημερι-

Όμως τώρα είχε κανονιστεί πως θα πήγαινα στην Αγγλία με πλοίο και πως θα ταξίδευα μόνος. Κανείς δεν υπαινίχθηκε ότι η εμπειρία μου θα ήταν ασυνήθιστη, ότι θα μπορούσε να είναι συναρπαστική ή επικίνδυνη, κι έτσι δεν την αντιμετώπισα ούτε με χαρά ούτε με φόβο. Κανείς δε με είχε προειδοποιήσει ότι το πλοίο θα είχε επτά επίπεδα, ότι θα περιλάμβανε μια μικρή φυλακή και χλωριωμένες πισίνες, και ότι θα φιλοξενούσε περισσότερους από εξακόσιους ανθρώπους, καθώς και τον πλοίαρχο, εννέα μαγείρους, μηχανικούς και έναν κτηνίατρο, που θα αρμένιζαν μαζί μας διασχίζοντας δύο ωκεανούς. Η ημερομηνία της αναχώρησης είχε σημειωθεί ανέμελα στο καλαντάρι από τη θεία μου, που είχε ενημερώσει τη διεύθυνση του σχολείου ότι θα το εγκατέλειπα στο τέλος του εξαμήνου. Το γεγονός ότι θα ήμουν στη θάλασσα επί είκοσι μία ημέρες είχε ανακοινωθεί ανάλαφρα, σαν να μην είχε ιδιαίτερη σημασία, γι' αυτό και ξαφνιάστηκα που οι συγγενείς μου μπήκαν στον κόπο να με συνοδέψουν στο λιμάνι. Είχα υποθέσει ότι θα έπαιρνα μόνος μου το λεωφορείο και στη συνέχεια θα άλλαζα γραμμή στη διασταύρωση Μπορέλλα.

Μόνο μια προσπάθεια έγινε για να μυηθώ στην ιδιαιτερότητα αυτού του ταξιδιού. Μια κυρία ονόματι Φλάβια Πρινς, της οποίας ο σύζυγος γνώριζε τον θείο μου, θα έκανε το ίδιο ταξίδι και προσκλήθηκε ένα από-

---

δούλες που κυκλοφορούσαν από διάφορους εκδοτικούς οίκους στη Μ. Βρετανία και στις ΗΠΑ από τα μέσα του 19ου ως τα μέσα του 20ού αιώνα. Προορίζονταν για αγόρια προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας και ήταν ιδιαίτερα δημοφιλή.

γευμα για τσάι προκειμένου να με συναντήσει. Θα ταξίδευε πρώτη θέση και υποσχέθηκε ότι θα με προσέχει. Έσφιξα το χέρι της προσεκτικά, μια και ήταν καλυμμένο με δαχτυλίδια και βραχιόλια, και στη συνέχεια εκείνη στράφηκε προς την ομήγυρη για να συνεχίσει τη συζήτηση που είχε διακόψει η εμφάνισή μου. Πέρασα την περισσότερη ώρα ακούγοντας τους θείους μου να κουβεντιάζουν και μετρώντας πόσα σάντουιτς είχε φάει ο καθένας.

Την παραμονή της αναχώρησης, βρήκα ένα άδειο τετράδιο γυμνασμάτων, ένα μολύβι, μια ξύστρα και έναν ξεπατικωμένο παγκόσμιο χάρτη και τα έβαλα στη βαλιτσούλα μου. Βγήκα έξω, αποχαιρέτησα την ηλεκτρογεννήτρια και ξέθαψα τα κομμάτια από το ραδιοφωνάκι που είχα κάποτε διαλύσει και αδυνατώντας να το ανασυναρμολογήσω τα είχα θάψει κάτω απ' το γρασίδι. Είπα αντίο στον Ναραγιάν και αντίο στον Γκουνεπάλα.

Καθώς έμπαινα στο αυτοκίνητο μου εξήγησαν πως, αφού διέσχιζα τον Ινδικό Ωκεανό και τον Αραβικό Κόλπο και την Ερυθρά Θάλασσα και περνούσα μέσα από το Κανάλι του Σουέζ στη Μεσόγειο, θα έφτανα ένα πρωινό σε μια μικρή προβλήτα στην Αγγλία κι εκεί θα με περίμενε η μητέρα μου. Δεν ήταν η μαγεία ή η κλίμακα του ταξιδιού που με απασχολούσαν, αλλά μια λεπτομέρεια: Πώς θα μάθαινε η μητέρα μου τότε ακριβώς θα έφτανα σ' αυτή την άλλη χώρα.

Και αν θα ήταν εκεί.

ΈΝΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑ γλίστρησε κάτω από την πόρτα μου. Με πληροφορούσε ότι η καθορισμένη θέση μου στην τραπεζαρία ήταν το τραπέζι 76. Η άλλη κουκέτα ήταν άθικτη, κανείς δεν είχε κοιμηθεί. Ντύθηκα και βγήκα. Δεν ήμουν συνηθισμένος σε σκαλιά και τα ανέβηκα προσεκτικά, βήμα βήμα.

Στο τραπέζι 76 κάθονταν εννέα άτομα κι ανάμεσά τους δύο άλλα αγόρια, περίπου στην ηλικία μου.

«Φαίνεται πως μας έβαλαν στο τραπέζι της γάτας» είπε η γυναίκα ονόματι δεσποινίς Λασκέτι. «Είμαστε στη λιγότερο προνομιούχα θέση».

Ήταν φανερό ότι είχαμε τοποθετηθεί μακριά από το τραπέζι του πλοιάρχου, που βρισκόταν στην απέναντι πλευρά της τραπεζαρίας. Το ένα από τα αγόρια στο τραπέζι μας το έλεγαν Ραμαντίν, το άλλο Κάσσιους. Ο πρώτος δε μιλούσε καθόλου, ο άλλος φαινόταν να κρατάει περιφρονητική στάση, κι έτσι αγνοήσαμε ο ένας τον άλλον, μολονότι τον Κάσσιους τον αναγνώρισα. Πηγαίναμε στο ίδιο σχολείο και ήξερα πολλά γι' αυτόν, παρότι ήταν έναν χρόνο μεγαλύτερός μου. Ήταν δια-

βόητος και είχε αποβληθεί για ένα εξάμηνο. Ήμουν βέβαιος πως θα περνούσε καιρός ώπου να μιλήσουμε. Όμως το καλό με το τραπέζι μας ήταν ότι φιλοξενούσε μερικούς μάλλον ενδιαφέροντες ενήλικες. Είχαμε έναν βοτανολόγο και έναν ράφτη που διατηρούσε κατάστημα στο Κάντυ. Και το πιο συναρπαστικό ήταν πως είχαμε κι έναν πιανίστα, που πρόσχαρα μας πληροφορήσε πως είχε πάρει «την κάτω βόλτα».

Ήταν ο κύριος Ματζάππα. Τα βράδια έπαιζε με την ορχήστρα του πλοίου και τα απογεύματα έδινε μαθήματα πιάνου – δύο δραστηριότητες που συνεπάγονταν κάποια έκπτωση στα ναύλα. Μετά από εκείνο το πρώτο γεύμα βάλθηκε να ψυχαγωγήσει τον Ραμαντίν, τον Κάσσιους κι εμένα με ιστορίες από τη ζωή του. Και καθώς ήμασταν στην παρέα του κυρίου Ματζάππα, ο οποίος μας φίλευε κάθε τόσο με τους ανησυχητικούς και συχνά άσεμνους στίχους από τα τραγούδια που ήξερε, αρχίσαμε σιγά σιγά να αποδεχόμαστε ο ένας τον άλλον. Γιατί ήμασταν ντροπαλοί και αδέξιοι. Κανείς από τους τρεις μας δεν είχε αποτολμήσει έστω και ένα νεύμα χαιρετισμού προς τους άλλους δύο, πριν ο κύριος Ματζάππα μάς πάρει κάτω απ' τις φτερούγες του και μας συμβουλέψει να κρατάμε ανοιχτά τα μάτια και τ' αυτιά μας, επειδή αυτό το ταξίδι θα ήταν ιδιαίτερα επιμορφωτικό. Κι έτσι, στο τέλος της πρώτης μας μέρας στο πλοίο, ανακαλύψαμε ότι μπορούσαμε να είμαστε περίεργοι από κοινού.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον πρόσωπο στο τραπέζι της γάτας ήταν ο κύριος Νέβιλ, συνταξιούχος αποσυναρμολογητής πλοίων, που επέστρεφε στην Αγγλία μετά

από ένα διάστημα στην Ανατολή. Αναζητούσαμε συχνά αυτόν τον μεγαλόσωμο και ευγενικό άνθρωπο, επειδή κατείχε λεπτομερείς γνώσεις για την κατασκευή των πλοίων. Είχε αποσυναρμολογήσει πολλά διάσημα σκάφη. Σε αντίθεση με τον κύριο Ματζάππα, ο κύριος Νέβιλ ήταν σεμνός και μιλούσε γι' αυτά τα επεισόδια του παρελθόντος του μόνο αν είχες τον τρόπο να του τα αποσπάσεις. Αν δεν ανταποκρινόταν με τόση σεμνότητα στον καταιγισμό των ερωτήσεών μας, δε θα τον πιστεύαμε ούτε θα νιώθαμε τόσο γοητευμένοι.

Παράλληλα, ήξερε απέξω κι ανακατωτά το πλοίο, επειδή έκανε έρευνα σχετικά με τις συνθήκες ασφαλείας για λογαριασμό των Ακτοπλοϊκών Γραμμών Ανατολικής Ασίας. Μας σύστησε στην ομάδα του στο μηχανοστάσιο και το λεβητοστάσιο και παρακολούθησαμε τις δραστηριότητες στα έγκατα του κύτους. Συγκρινόμενο με την πρώτη θέση, το μηχανοστάσιο κόχλαζε από ανυπόφορο θόρυβο και θερμότητα. Ήταν σαν να κατεβαίναμε στον Άδη. Δύο ώρες περιήγηση στο Ορονσέυ με τον κύριο Νέβιλ αρκούσαν για να μας διαφωτίσουν σχετικά με όλες τις πιθανότητες, επικίνδυνες και μη. Μας είπε πως οι σωσίβιες λέμβοι που αιωρούνταν πάνω απ' τα κεφάλια μας φαίνονταν επικίνδυνες, αλλά δεν ήταν· έτσι, ο Κάσσιους, ο Ραμαντίν κι εγώ σκαρφωνάμε και χωνόμασταν μέσα, για να κατασκοπεύουμε από προνομιακή θέση τους επιβάτες. Η παρατήρηση της δεσποινίδας Λασκέτι ότι μας είχαν τοποθετήσει «στη λιγότερο προνομιούχα θέση», μια θέση χωρίς κοινωνική βαρύτητα, ήταν εκείνη που μας έπεισε και μας βεβαίωσε απολύτως ότι ήμασταν αόρατοι σε αξιωμα-

τικούς όπως ο αρχιλογιστής, ο υπεύθυνος τροφοδοσίας και ο πλοίαρχος.

Εντελώς αναπάντεχα, ανακάλυψα ότι μια μακρινή μου ξαδέλφη, η Έμιλυ ντε Σάραμ, βρισκόταν επίσης στο πλοίο. Δυστυχώς η θέση της δεν ήταν στο τραπέζι της γάτας. Επί χρόνια, ανακάλυπτα τι σκέφτονταν οι μεγάλοι για εμένα μέσω της Έμιλυ. Της εκμυστηρευόμουν τις περιπέτειές μου και άκουγα προσεκτικά πώς τις αξιολογούσε. Ήταν απολύτως ειλικρινής ως προς το τι της άρεσε και τι όχι, και, καθώς ήταν μεγαλύτερή μου, διέπληθα τον χαρακτήρα μου σύμφωνα με τις κρίσεις της.

Δεν είχα αδελφούς ή αδελφές, κι έτσι, όσο μεγάλωνα, οι πιο στενοί μου συγγενείς ήταν μεγάλης ηλικίας. Περιβαλλόμενοι από ένα πολυπληθές και ανομοιογενές σύνολο, που το αποτελούσαν ανύπαντροι θείοι και αργοκίνητες θείες. Ο συνδετικός κρίκος που τους κρατούσε αξεδιάλυτα δεμένους ήταν η κοινωνική τους θέση και το κουτσομπολιό. Υπήρχε ένας πλούσιος συγγενής που φρόντιζε επιμελώς να κρατάει αποστάσεις. Κανείς δεν τον συμπαθούσε, ωστόσο όλοι τον σέβονταν και μιλούσαν συνεχώς γι' αυτόν. Τα μέλη της οικογένειας ανέλυαν τις χριστουγεννιάτικες κάρτες που μας ταχυδρομούσε ευσυνείδητα κάθε χρόνο, σχολιάζοντας τα πρόσωπα των παιδιών του που μεγάλωναν και τα τετραγωνικά του σπιτιού του που διακρινόταν στο φόντο της φωτογραφίας και φάνταζε όμοιο με σιωπηλό κομψασμό. Ανάμεσα σε τέτοιες οικογενειακές αποτιμήσεις μεγάλωσα, γι' αυτό και, ώσπου να απαλλαγώ από

την εποπτεία τους, η επικυριαρχία τους με έκανε επιφυλακτικό.

Όμως υπήρχε πάντα η Έμιλυ, η «ματσάνγκ⁵» μου, που ζούσε στη διπλανή σχεδόν πόρτα από τη δική μας για πολλά χρόνια. Η παιδική μας ηλικία ήταν πανομοιότυπη, γιατί οι γονείς και των δυο μας δεν ήταν ούτε ανεργάτιστοι ούτε αναξιόπιστοι. Όμως η οικογενειακή της ζωή ήταν, υποπτεύομαι, χειρότερη από τη δική μου – οι επιχειρηματικές συναλλαγές του πατέρα της ήταν πάντοτε επισφαλείς και η οικογένειά της ζούσε συνεχώς υπό την απειλή των ταραγμένων του νεύρων. Η γυναίκα του έσχυβε το κεφάλι στις επιταγές του. Από τα λίγα που μου έλεγε η Έμιλυ, ήξερα ότι του άρεσε να τιμωρεί. Ακόμη και οι ενήλικες που πήγαιναν για επίσκεψη ουδέποτε αισθάνονταν ασφαλείς παρουσία του. Μόνο τα παιδιά που βρίσκονταν στο σπίτι για λίγο, με αφορμή, ας πούμε, κάποιο πάρτι γενεθλίων, απολάμβαναν την αστάθεια της συμπεριφοράς του. Ερχόταν κοντά μας για να μας πει κάτι αστείο κι ύστερα μας έσπρωχνε στην πισίνα. Η Έμιλυ ήταν πάντα νευρική, όταν εκείνος βρισκόταν κάπου εκεί γύρω, ακόμη κι όταν την άρπαζε από τους ώμους, την έκλεινε τρυφερά στην αγκαλιά του και την έβαζε να χορέψει μαζί του, με τα ξυπόλυτα πόδια της να πατούν στα παπούτσια του και να ταλαντεύονται σε μια ασταθή ισορροπία.

Τον περισσότερο καιρό ο πατέρας της έλειπε στη δουλειά του ή απλώς εξαφανιζόταν. Δεν υπήρχε συγκε-

---

5. Ματσάνγκ, κοινή λέξη στη Σρι Λάνκα· σημαίνει φίλος, κολλητός.

κριμένος χάρτης συμπεριφοράς για να καθοδηγεί με ασφάλεια την Έμιλυ, γι' αυτό πιστεύω πως επινόησε η ίδια τον εαυτό της. Είχε ελεύθερο πνεύμα, μια έλλειψη πειθαρχίας που λάτρευα, παρότι, περιπετειώδης καθώς ήταν, έμπαινε συνεχώς σε κίνδυνο. Ευτυχώς, η γιαγιά της, για να την απομακρύνει από την επιρροή του πατέρα της, ανέλαβε τελικά τα διδασκτρα ενός οικοτροφείου στη νότια Ινδία. Μου έλειπε. Κι όταν επέστρεφε για τις καλοκαιρινές διακοπές, δεν την έβλεπα πολύ, γιατί είχε πιάσει εποχιακή δουλειά στην Τηλεφωνική Υπηρεσία της Κεϋλάνης. Κάθε πρωί περνούσε και την έπαιρνε ένα υπηρεσιακό αυτοκίνητο και το αφεντικό της, ο κύριος Γουιτζεμπάχου, την έφερνε στο σπίτι το απόγευμα. Κυκλοφορούσε η φήμη ότι ο κύριος Γουιτζεμπάχου είχε τρεις όρχεις, μου εκμυστηρεύτηκε η Έμιλυ.

Εκείνο που πάνω απ' όλα μάς έφερε κοντά ήταν η συλλογή των δίσκων της, με όλες εκείνες τις ζωές και τις επιθυμίες στιχουργημένες και αποσταγμένες στα δύο ή τα τρία λεπτά του τραγουδιού: Ήρωες σε μεταλλεία, φυματικά κορίτσια που έμεναν πάνω από ενεχυροδανειστήρια, χρυσοθήρες, διάσημοι παίκτες του κρίκετ, ακόμη και το γεγονός ότι δεν είχαν άλλες μπανάνες⁶. Με θεωρούσε λιγάκι ονειροπόλο και με έμαθε να χορεύω· την κρατούσα από τη μέση ενώ λίκνιζε τα

6. Το τραγούδι *Yes! We have no bananas* των Silver και Cohn προέρχεται από την επιθεώρηση *Make it Snappy*, μεγάλη επιτυχία στο Μπροντγουέυ το 1921. Αργότερα διασκευάστηκε από πολλούς, μεταξύ των οποίων ο Louis Prima, ο Benny Goodman και η ορχήστρα του, οι Spile Jones & His City Slickers.

μπράτσα της στον αέρα και μ' ένα άλμα πηδούσαμε στα μαξιλάρια κι ύστερα στη ράχη του καναπέ, που συχνά έγερνε και έπεφτε πίσω από το βάρος μας. Και ξαφνικά έφευγε πάλι· έφευγε για το σχολείο, μακριά, στην Ινδία, και ούτε τη βλέπαμε ούτε την ακούγαμε, πέρα από τα λίγα γράμματα που έστελνε στη μητέρα της, με τα οποία εκλιπαρούσε να της στείλουν κι άλλα κείμενα μέσω του βελγικού προξενείου. Ήταν γράμματα που ο πατέρας της επέμενε να διαβάζει μεγαλόφωνα, καμαρώνοντας, σε όλους τους γείτονες.

Όταν η Έμιλυ επιβιβάστηκε στο Ορονσέυ, είχα να τη δω δύο ολόκληρα χρόνια. Την αναγνώρισα κατάπληκτος: Ήταν πιο κομψή, με λεπτότερο πρόσωπο και είχε συνείδηση της χάρης της, μιας χάρης που δεν είχα διακρίνει παλιότερα. Ήταν τώρα δεκαεπτά ετών και σκέφτηκα πως το σχολείο την είχε βοηθήσει να αποβάλει λίγη από την αγριάδα της, αν και διατηρούσε ακόμη στην ομιλία της μια συρτή προφορά, που μου άρεσε. Το γεγονός ότι με άρπαξε από τον ώμο καθώς περνούσα τρέχοντας από μπροστά της στο κατάστρωμα περιπάτου και με έβαλε κάτω να μιλήσουμε ανέβασε τις μετοχές μου στα μάτια των δύο φίλων μου στο πλοίο. Όμως μου ξεκαθάρισε ότι δεν είχε καμία όρεξη να της γίνω τσιμπούρι. Είχε τα δικά της σχέδια για το ταξίδι... λίγες τελευταίες εβδομάδες ελευθερίας, προτού φτάσει στην Αγγλία, όπου και θα τελείωνε τις δύο τελευταίες τάξεις του σχολείου.

Η φίλια ανάμεσα στον σιωπηλό Ραμαντίν, τον πληθωρικό Κάσσιους κι εμένα εξελισσόταν γοργά, όσο κι αν

κρατούσαμε αρκετά μυστικά ο ένας από τον άλλον. Τουλάχιστον εγώ αυτό έκανα. Ποτέ δεν ήξερε η δεξιά μου τι ποιούσε η αριστερά μου. Είχα εκπαιδευτεί από νωρίς στην επιφυλακτικότητα. Στα οικοτροφεία όπου φοιτούσαμε, ο φόβος της τιμωρίας μάς έκανε πολύ επιδέξιους στο ψέμα και είχα μάθει να κρύβω την αλήθεια, ακόμη κι αν δεν υπήρχε λόγος. Αποδείχτηκε ότι η τιμωρία ούτε μας δίδαξε ούτε και μας ταπεινώσε – όχι τουλάχιστον τόσο, που να μας οδηγήσει στην απόλυτη εντιμότητα. Συνεχώς μας ξυλοκοπούσαν εξαιτίας της κακής μας επίδοσης ή των πολλών μας παραπτωμάτων (να τεμπελιάζουμε στο αναρρωτήριο επί τρεις μέρες παριστάνοντας πως έχουμε μαγουλάδες, να λεκιάζουμε κάθε τόσο μια από τις σχολικές μπανιέρες διαλύοντας φούσκες με μελάνι σουπιάς, για να φτιάξουμε μελάνι για τις μεγαλύτερες τάξεις). Ο χειρότερος δέμιός μας ήταν ο υποδιευθυντής του σχολείου, ο πατήρ Μπάρναμπας, ο οποίος ακόμη περνοδιαβαίνει στη μνήμη μου κουβαλώντας το επίλεκτο όπλο του, ένα μακρύ μπαστούνι από καλάμι με πολλές ακίδες. Ποτέ δεν προσπαθούσε να μας συνετίσει με τα λόγια ή με τη λογική. Απλώς περιφερόταν απειλητικά ανάμεσά μας.

Στο Ορονσέυ, ωστόσο, παρουσιαζόταν μια ευκαιρία να γλιτώσουμε από κανόνες και πειθαρχία. Κι εγώ επανεπινόησα τον εαυτό μου σ' αυτόν τον φαινομενικά φανταστικό κόσμο, με τους αποσυναρμολογητές πλοίων και τους ράφτες του, με τους ενήλικους επιβάτες του, που στα βραδινά πάρτι τρέκλιζαν και παραπατούσαν φορώντας γιγάντιες κεφαλές ζώων, και με γυναίκες που χόρευαν επιδεικνύοντας σχεδόν ανύπαρκτες φού-

στες, ενώ η ορχήστρα του πλοίου έπαιζε στην εξέδρα κι όλα τα μέλη της, συμπεριλαμβανομένου και του κυρίου Ματζάππα, ήταν ντυμένα με στολές στο ίδιο ακριβώς δαμασκηνί χρώμα.

ΑΡΓΑ ΤΗ ΝΥΧΤΑ, όταν οι προσκεκλημένοι στο τραπέ-
ζι του πλοιάρχου επιβάτες της πρώτης θέσης αποσύ-
ρονταν, όταν ο χορός τελείωνε και τα τελευταία ζευ-
γάρια, χωρίς μάσκες πια, μετά βίας σάλευαν έχοντας
φωλιάσει ο ένας στην αγκαλιά του άλλου, όταν τα
γκαρσόνια μάζευαν τα σκόρπια ποτήρια και τα τελευ-
ταία τασάκια και στηριγμένα στο κοντάρι της σκούπας
τους σάρωναν σερπαντίνες και κομφετί, έβγαζαν έξω
τον φυλακισμένο.

Συνήθως συνέβαινε λίγο πριν τα μεσάνυχτα. Το κα-
τάστρωμα έλαμπε, χάρη στο ανέφελο φεγγάρι. Εμφα-
νιζόταν κυκλωμένος από τους δεσμοφύλακές του· ο
ένας ήταν αλυσοδεμένος μαζί του, ο άλλος βάδιζε πίσω
του μ' ένα ρόπαλο στο χέρι. Δεν ξέραμε τι έγκλημα
είχε διαπράξει. Υποθέταμε πως μόνο δολοφόνος μπο-
ρούσε να είναι. Η ιδέα μιας πιο περίπλοκης πράξης,
όπως ένα έγκλημα πάθους ή μια πολιτική προδοσία,
δεν υφίστατο ακόμη στο μυαλό μας. Έδειχνε ισχυρός,
αυτάρκης και ήταν ξυπόλυτος.

Ο Κάσσιους είχε ανακαλύψει αυτό το μεταμεσονύ-

κτιο πρόγραμμα, ανάλογο του υποχρεωτικού προαυλισμού των κρατουμένων, οπότε και οι τρεις μας φροντίζαμε να είμαστε εκεί αυτή την ώρα. Σκεφτόμασταν χωρίς να το ομολογούμε πως θα μπορούσε να πηδήξει πάνω από το κιγκλίδωμα στη σκοτεινή θάλασσα, μαζί με τον φρουρό που ήταν δεμένος μαζί του. Τον φανταζόμασταν να τρέχει και να πηδάει προς τον θάνατό του. Υποθέτω πως σκεφτόμασταν έτσι επειδή ήμασταν πολύ νέοι και η έννοια της αλυσίδας ή του εγκλεισμού μάς προκαλούσε ασφυξία. Στην ηλικία μας ήταν αδύνατον να αντέξουμε μια τέτοια ιδέα. Με το ζόρι υποφέραμε τα σανδάλια μας όταν έπρεπε να κατέβουμε για φαγητό, και κάθε βράδυ, ενώ τρώγαμε στην τραπεζαρία, φανταζόμασταν τον φυλακισμένο να τρώει αποφάγια από έναν μεταλλικό δίσκο, ξυπόλυτος στο κελί του.